

MATT WHYMAN

Het edele brein van een zwijn

Vertaling Saskia Peeters

HarperCollins

Voor dit boek is papier gebruikt dat onafhankelijk is gecertificeerd door FSC® ten behoeve van verantwoord bosbeheer.

Kijk voor meer informatie op www.harpercollins.co.uk/green

HarperCollins is een imprint van Uitgeverij HarperCollins Holland, Amsterdam

Copyright © 2018 Matt Whyman

Oorspronkelijke titel: *The Unexpected Genius of Pigs*

Copyright Nederlandse vertaling: © 2019 HarperCollins Holland

Vertaling: Saskia Peeters

Omslagontwerp: bij Barbara

Illustraties: Micaela Alcaino

Zetwerk: Mat-Zet B.V., Soest

Druk: Wilco Printing & Binding, Amersfoort

ISBN 978 94 027 0328 3

ISBN 978 94 027 5823 8 (e-book)

NUR 410

Eerste druk juli 2019

Originele uitgave verschenen bij HarperCollins *Publishers*.

HarperCollins Holland is een divisie van Harlequin Enterprises Limited

® en ™ zijn handelsmerken die eigendom zijn van en gebruikt worden door de eigenaar van het handelsmerk en/of de licentienemer. Handelsmerken met ® zijn geregistreerd bij het United States Patent & Trademark Office en/of in andere landen.

www.harpercollins.nl

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De onwillige varkenshouder

Een eenvoudige les

Het houden van varkens heeft me veel geleerd over mijzelf, en weinig over de dieren die ik onder mijn hoede had. In de jaren dat Butch en Roxi deel uitmaakten van mijn gezin heb ik ontdekt dat ik engelengeduld kan hebben. Ik heb ook geleerd dat dingen die ik belangrijk vond er eigenlijk niet toe deden, zoals bloembedden en de omheining van de tuin. Als vader van vier jonge kinderen wist ik alles van hard werken en verantwoordelijkheid. Maar toch hadden alle vieze luiers van de wereld me niet kunnen voorbereiden op de hoeveelheid drek die ik elke dag onder ogen moest zien. De ervaring bracht me dichterbij mijn vrouw Emma, door de onophoudelijke uitdagingen die ons varkenskoppel ons voorschotelde, maar we gaven de moed nooit op.

Alle beproevingen, ontsnappingspogingen en verwoestingen leerden me vooral een les over liefde.

Het leven vóór de varkens

Achteraf gezien was het mijn eigen schuld. We wonen op het platteland van West-Sussex, in een bakstenen huis aan de rand van het bos. De tuin was het speelterrein voor onze kinderen, en aan beide kanten wonen burens. Ik hield een tijdje kippen in

een ren achter in de tuin. Eromheen stond een hek dat achter een kleine appelboom langs liep en aan de voorste hoek van de schuur was vastgemaakt. Het was een pluimveeparadijs. Mijn zes dames sterke posse pikte en scharrelde rond in een zee van ruimte, en kwam altijd op de poort afvliegen om me te begroeten als ik een kijkje bij hen ging nemen.

Toen een vos mijn kippen op één na had uitgeroeid, vroeg ik me af welk dier een nieuwe aanval zou kunnen voorkomen. Ik dacht aan iets wat een duidelijk signaal zou afgeven, zoals een krokodil, een vijver vol piranha's of een nijldige stier. Ik maakte maar een grapje toen ik een varken voorstelde, ook al had ik gehoord dat ze vossen vaak de stuipen op het lijf jagen. Voor Emma was het genoeg reden om op internet wat onderzoek te doen. Toen ze een ras vond dat gemakkelijk in een handtas zou passen, was het een voldongen feit.

‘Het zijn geen gewone varkens,’ hield ze me voor. ‘Het zijn minivarkens.’

Ik moet zeggen dat ze haar huiswerk had gedaan. Alleen bestond het op dat moment uit scrollen langs onweerstaanbare foto's van onmogelijk kleine varkentjes in peuterlaarsjes, en enkele harde feiten over wat ze anders maakte dan doorsnee varkens. Ze moest de paar in minivarkens gespecialiseerde fokkers die ze had gevonden wel op hun woord geloven. Volgens hen werden deze minuscule varkentjes niet meer dan dertig centimeter hoog, wat ongeveer net zo groot is als een terriër. Ze waren slim, lief voor kinderen, gemakkelijk tam te maken en konden prima onder hetzelfde dak leven als wij.

Emma vertelde me nog een heleboel meer, maar ik was al gestopt met luisteren vanaf het moment dat ze met het door-

slaggevende argument kwam: ik zou ze nauwelijks opmerken. Mijn gezin was al verkocht.

Een doodgewone big kost rond de dertig euro. Voor een acht weken oud minivarken moet je tussen de vijfhonderd en elfhonderd euro neertellen. Desondanks dacht Emma dat het een goede investering zou zijn. ‘Dit zal de kinderen altijd blijven,’ voorspelde ze. En daar heeft ze gelijk in gekregen. Ik denk alleen niet dat de ervaring hun levens heeft gevormd op de manier die zij in gedachten had.

Butch en Roxi

De nieuwe aanwinsten arriveerden in een kattenmandje. Wellicht in een poging bij me in het gevlij te komen, opperde Emma namen die ik ooit had voorgesteld voor twee van onze kinderen, maar toen direct waren afgewezen. Zoals de fokker Emma in zijn verkooppraatje had verteld, waren de biggetjes niet groter dan kittens. Ze hadden perfecte varkensvormen en knorden op schelle toon, en ik wilde direct op zoek gaan naar het vakje voor de batterijen in hun buik. Ze leken gewoon te mooi om waar te zijn. Tijdens het eerste weekend bij ons in huis trokken de zuigelingen alle aandacht en affectie van Emma en de kinderen naar zich toe. Omdat ik thuiswerkte, waar ik in mijn werkkamer voor in het huis boeken schreef, greep ik de kans aan om achter mijn toetsenbord te kruipen.

Toen werd het maandag. Mijn vrouw had de kinderen op weg naar haar werk bij school afgezet, dus de verzorging van Butch en Roxi kwam op mij neer.

Vanaf dat moment begon het gat tussen fantaseren over varkens en de werkelijkheid een kloof te worden. Terwijl ik achter mijn computer zat en probeerde de kost te verdienen, maakten ze me hoorndol. Emma was, in elk geval voor de varkens, zo attent geweest om hun verblijf in mijn werkkamer te zetten zodat ik ze beter in de gaten kon houden. En dat was precies wat ik deed: ik keek vaker over mijn schouder naar wat ze nu weer uitspookten dan naar mijn beeldscherm.

Anders dan veel mensen denken, zijn varkens schone beesten. Ze maken een toilet zo ver mogelijk bij hun slaapplek vandaan. Ondanks het feit dat Emma in mijn werkkamer een kattenbak had neergezet, trippelden ze naar de voorkamer en glipten in de hoek achter de tv. Het lawaai dat ze maakten viel mee. Hun gesnuffel en geknor was op zekere hoogte zelfs rustgevend tijdens het werken. Pas toen de telefoon ging, verslechterde de sfeer. Misschien lag het aan de frequentie van de ringtone, of misschien houden varkens gewoon van een vrolijk deuntje. Wat het ook was, Butch en Roxi reageerden met een hoop gekrijs. Alsof het nog niet moeilijk genoeg is om in een huiselijke omgeving professioneel over te komen. Nu klonk het alsof ik op een boerenerf zat te werken.

Een dier dat veel afleiding geeft

Iedereen weet dat een jong dier in huis een beproeving kan zijn. Honden moeten leren dat jij de baas bent, en katten moeten nog ontdekken hoe ze je in hun voordeel kunnen manipuleren. Biggen lijken in veel opzichten op peuters. Ze kunnen rustig de wereld aan het ontdekken zijn en dan uit het niets in

woede ontsteken omdat ze hun zin niet krijgen. Ik weet inmiddels dat ze dat gedrag, anders dan kleine kinderen, niet afleren. Het wordt alleen maar dwingender en ongemakkelijker.

Bovendien moet je je aan allerlei regels en voorschriften houden die zijn opgesteld door het Britse Department for the Environment, Food and Rural Affairs (DEFRA). Door de varkens eten te geven dat in een keuken was geweest, bestond bijvoorbeeld de kans dat ik verschillende biologische veiligheidswetten overtrad. Ik kon er een flinke boete voor krijgen, maar dat wist onze levende have niet. En mijn jongste kind ook niet, dat rondrentelde met een koekje in zijn hand en twee varkentjes als jakhalzen in zijn kielzog. Uiteindelijk is de aanblik van een minivarken dat een driftbui krijgt omdat je je

boterham niet wilt delen genoeg om te besluiten dat het voor iedereen beter is om ze naar buiten te verkassen.

Butch en Roxi hebben maar kort bij ons in huis gewoond. Toen de nieuwigheid eraf was, werd al snel duidelijk dat een huis geen goede omgeving is voor varkens. Ze zijn gemaakt om in de aarde te wroeten, op zoek naar wortels en verborgen schatten, niet om hun snuit in een wijnrek te duwen of languit voor de tv te wachten op de loterijtrekking. Verrassend genoeg was er maar weinig nodig om Emma en de kinderen te overtuigen. Ze zagen ook wel in dat deze bijzondere varkentjes geen tapijt onder hun hoeven of centrale verwarming nodig hadden, en ik denk dat zij ook verlangden naar wat rust. Om er zeker van te zijn dat ze niet van gedachten zouden veranderen, adopteerde ik wat ex-legbatterijkippen om mijn enige overgebleven vogel gezelschap te houden voordat ik mijn troef uitspeelde: bescherming tegen vossenaanvallen.

En zo gebeurde het dat ik, met een paar bevrijde kippen op het handvat van de gereedschapskist naast me, een deel van de schuur verbouwde tot een knus slaapverblijf voor Butch en Roxi. Het hek was stevig genoeg, besloot ik nadat ik eraan had gerammeld, en er was meer dan genoeg ruimte voor alle dieren.

De groeiende aanwezigheid van varkens

Bij daglicht, toen het stof van de territoriumstrijd tussen varkens en pluimvee was neergedaald, werd duidelijk dat Butch en Roxi niet meer zo mini waren. Roxi groeide het snelst. Er was zelfs een tijd dat ze groter leek elke keer wanneer ik naar buiten ging om

ze hun geliefde aardkastanjes als ontbijt en avondeten te brengen. Ze vraten zichzelf ook vol met alle eikels die van de eikenboom vielen, en de bladeren die in de herfst omlaag dwarrelden.

Roxi deed in omvang niet onder voor onze inmiddels overleden Duitse herder, wat Butch compenseerde met een steeds compacter lijf en een talent voor graven. Inmiddels hadden ze de kippenren overgenomen en veranderd in een modderig slagveld. Ik had zoveel medelijden met de kippen dat ik ze op het gazon liet. Rond die tijd ontdekte een van de varkens, die dit feest niet aan zijn neus voorbij wilde laten gaan, hoe hij de klink van de poort omhoog moest bewegen. De klink vastbinden hield ze voor even in toom. Maar Butch en Roxi reageerden door zo hard te groeien dat ze de spijlen van het hek met hun snuiten uit elkaar konden duwen.

Toen ik op een dag de resten van onze tuin aanschouwde, terwijl de varkens na al hun harde werk in de schuur lagen te slapen, besloot ik dat ik me niet gewonnen zou geven. Ik verstevigde het hekwerk, dat eigenlijk al niet veel voorstelde, en ging ervan uit dat onze minivarkens hun definitieve omvang hadden bereikt. Achteraf kan ik daar enorm om lachen.

Omvang en karakter

De tijd verstreek, en vrienden en burens die op bezoek kwamen, keken vaak ontzet naar de grote, knorrende beesten tussen de kraters en afvalbergen in onze tuin. Binnen een jaar kwam Roxi tot halverwege mijn bovenbeen en had ze een voorkeur ontwikkeld voor bakstenen. Ze bleef ze uit het niets opscharrelen en vermaalde ze dan tot poeder. Ze was roze met donkere vlekken, had

vleermuisachtige oren en een snuit die je het beste kon omschrijven als ‘bulldozerachtig’. Ze was stevig gebouwd: een compacte massa van spieren, vet en koppigheid. Als we haar als big in huis hadden laten wonen, hadden we haar er nu uit moeten takelen.

Butch was niet zo monsterlijk groot. In het juiste licht kon hij best doorgaan voor schattig. Hij was helemaal zwart met een langgerekte buik en een uitdrukking die deed denken aan Yoda uit *Star Wars*. Omdat hij op jonge leeftijd was gecastreerd – de gevolgen waren anders niet te overzien geweest – deed ons mannelijke minivarken me naast Roxi ook denken aan een onder de plak zittende echtgenoot. Roxi was de baas, tot groot ongenoegen van de kippen. Niemand van ons zou gek hebben opgekeken als ze bij zonsopgang was gaan kraaien.

Het was een hele strijd om te voorzien in de groeiende behoeften van onze kleine veestapel. Het opgelapte hek voelde als een dam om stijgend water, maar het hield stand. Dat kon ik niet zeggen van de bijna twee meter hoge schutting die de achterkant van de omheining vormde. Ik schrok me rot toen ik op een ochtend het eerste versplinterde gat in de vorm van een varken ontdekte en heb de hele dag naar het tweetal moeten zoeken. De tweede en derde keer waren net zo erg. Toen het nog een keer gebeurde, begon ik me af te vragen of ze soms waren gestuurd om mijn geduld op de proef te stellen.

Rond deze tijd besloot Emma contact op te nemen met de fokker. Butch en Roxi hadden weinig weg van de schattige diertjes die op de foto’s op de website opgekruld in een schoendoos lagen, en ze ging de strijd aan als een kruising tussen een ombudsvrouw en een wraakengel. Ik weet zeker dat mijn vrouw hem in alle redelijkheid onder handen zou hebben

genomen, zonder er twijfel over te laten bestaan dat op deze manier varkens verkopen echt niet kon, tenzij hij het met een lange, boze blondine aan de stok wilde krijgen. Maar blijkbaar was een andere ontevreden eigenaar van minivarkens haar voor geweest, want de fokker had zijn bedrijf gestaakt.

Zelfs als Butch en Roxi zich gedroegen, kon je niet om hun immer groeiende omvang heen. Ondanks het gekrijs en de aanblik van onze tuin, die eruitzag als een slagveld, waren onze burens verrassend begripvol. Ik weet niet meer hoe vaak ik mijn excuses ben gaan aanbieden na klachten over geluidsoverlast. Uiteindelijk gaf ik ter compensatie alle eieren weg die onze kippen legden. In gesprekken over onze hopeloze situatie leken omwonenden te begrijpen dat we geen idee hadden gehad waar we aan waren begonnen. Ik denk dat ze het stiekem nogal onbezonnen en impulsief van ons vonden dat we twee varkens in huis hadden gehaald, en dat was het ook.

Waar drek is...

In sommige opzichten hadden we ook geluk. Alle opofferingen ten spijt hadden we net genoeg ruimte om voor Butch en Roxi te zorgen. Hun onderhoud domineerde ons leven. Ik had mijn werk als romanschrijver neergelegd om een autobiografische waarschuwing te boek te stellen. Maar wat was er gebeurd? Waren we bedonderd?

Toen ik rijkelijk laat deelnam aan een cursus over het houden van varkens, deed een gesprek met de wijze, oude man die de lessen gaf me de schellen van de ogen vallen. Hij dacht dat de lang gevestigde interesse in varkens, en het geld dat het idee

van minivarkens in het vooruitzicht stelde, sommige handelaren ertoe kon aanzetten om het niet zo nauw te nemen met de regels. ‘Minivarkens zijn geen geregistreerd, erkend ras,’ vertelde hij me. ‘Iedereen kan twee kleine varkens met elkaar laten paren, maar er is geen garantie dat hun nakomelingen ook klein blijven. Daarvoor zou je generaties lang gecontroleerd moeten fokken. Misschien lukt zoiets over dertig of veertig jaar,’ voegde hij eraan toe. Maar dat was een schrale troost. ‘Wat jij hebt zijn twee varkens van gemengd ras.’ Wat hun status van broer en zus betrof... De man wierp een blik op de foto die ik hem liet zien en grinnikte in zichzelf.

Minivarkens bleken dus fabeldieren te zijn. Biggen werden je aangesmeerd om winst te maken. Ze waren de eenhoorns van onze tijd – of misschien alleen bedoeld voor mensen die worden bekoord door het idee van een varken als huisdier. Ja, er bestaan wel kleine varkensrassen, zoals het hangbuikzwijn en de kune kune, maar grootte is een relatief begrip. Het idee van een volwassen varken dat in een handtas zou passen, is onzin. Een volwassen varken eet zo’n tas op als je hem laat rondslingeren. Feit was dat Butch en Roxi twee heel dure, dertien-in-een-dozijn kruisingen waren. Desondanks hielden we zielsveel van ze. Op de een of andere manier had hun aanwezigheid ons dichter bij elkaar gebracht als gezin in nood.

Wij zijn niet van die mensen die hun huisdieren wegdoen. Het was zwaar, maar Emma en ik hebben veel geleerd over het houden van varkens, en dat betaalt zich uit. Winston Churchill heeft ooit gezegd dat varkens je recht in de ogen kijken, als een gelijke. Daar ben ik niet zo zeker van. De keren dat ik me rechtstreeks tot Butch en Roxi heb gewend, meestal om te sme-

ken om één dag zonder gedoe, zag ik twee grommende beesten die me aankeken met een blik die meer levenslust en vastberadenheid uitstraalde dan ik ooit zou kunnen oproepen. Het smeedde ook een band. We zaten in hetzelfde schuitje, mens en varken. Mijn vrouw en ik wilden altijd het beste voor ze. We waren slecht voorbereid en allebei even gecharmeerd geweest. Hoezeer ze ons geduld ook op de proef stelden, het welzijn van Butch en Roxi ging voor alles.

Wat een beetje troost biedt, is dat wij niet de enigen waren die in de mythe van de minivarkens zijn getrapt. Ook andere gezinnen hebben ze met de beste bedoelingen in huis gehaald, om tot de ontdekking te komen dat ze groter werden dan gewenst was. In het hele land vingen asiels varkens op die groot, eenzaam en treurig waren, en dat was wel het laatste wat wij wilden. Onze varkens maakten deel uit van ons leven, ook al domineerden ze inmiddels elk aspect ervan. Emma en ik waren het erover eens dat Butch en Roxi evenveel recht als wij hadden op een gelukkig, bevredigend bestaan, en we zwoeren dat we er alles aan zouden doen om ze dat te geven.

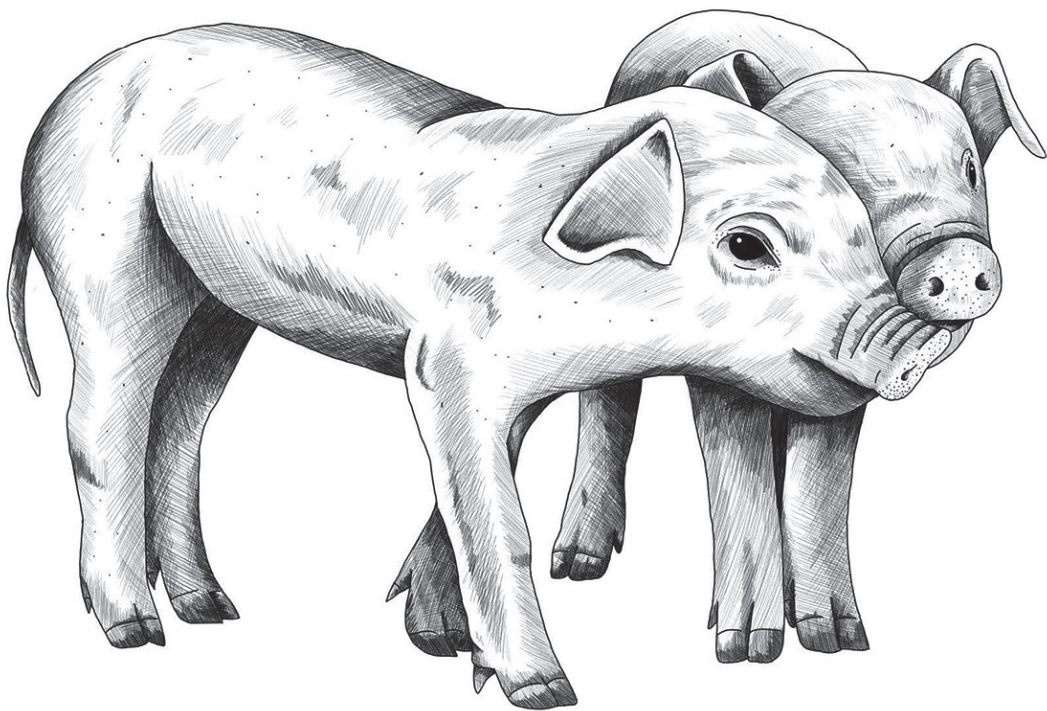
De onvermoede genialiteit van varkens

Er is veel tijd verstreken sinds ik mezelf varkenshouder noemde. De emotionele littekens zijn geheeld en het gras is dubbel en dwars teruggekomen dankzij alle compost. Ik kijk met weemoed terug op die periode in ons leven, en kan zelfs glimlachen om sommige van de escapades die me op het moment zelf woest maakten. Behalve dat we besloten geen vlees meer te eten, uit respect voor dieren en hun welzijn, hield ik er ook een

fascinatie aan over voor wat varkens drijft. Wij hebben er twee in onze wereld uitgenodigd en zij hebben haar verwoest, maar hoe is het leven in hún wereld?

Nu ik zo zonder varkens weer de tijd en ruimte heb om na te denken, wil ik weten hoe het leven er door hun ogen uitziet. Mijn confrontatie met een tweetal dat me vanaf het begin de baas was heeft me ervan overtuigd dat dit een diersoort met verborgen talenten is. Ik wil niet zeggen dat een varken een voorliefde voor algebra, schilderkunst of gedichten heeft, maar er speelt zich tussen die oren iets bijzonders af, en ik wil weten wat. In sommige opzichten is het volgens mij een perfecte samenloop van instinct en intelligentie die ervoor zorgt dat als een varken zich iets in zijn kop heeft gehaald, hij altijd zijn zin zal krijgen.

Varkens zijn niet alleen slim, ze zijn ook erg op gezelschap gesteld. Butch en Roxi waren onafscheidelijk, maar geen broer

en zus. Zochten ze elkaar op uit noodzaak of waren ze echte zielsverwanten? Roxi zette regelmatig haar omvang en gewicht in om Butch bij de voederbak weg te duwen, maar onze beer was sneller op zijn poten en haastte zich weg met een appel in zijn bek voordat zij achter hem aan kon gaan. Ze verdrongen elkaar bij het eten en hielden elkaar toch warm in de nacht, in een soort intieme snuit-tegen-konthouding.

Als ze waren ontsnapt of weggelopen, kon ik er donder op zeggen dat ik Butch en Roxi samen zou aantreffen, waar dan ook. Sluiten varkens dan net als mensen loyale vriendschappen of starten ze vetes met elkaar? En hoe zit het met die behoefte aan een medeplichtige? Kunnen ze liefhebben en verafschuw-
wen, troost bieden, of kennis en adviezen delen? Zijn ze speels of ondeugend, aartslui of vreselijk gulzig, zoals we vaak zeg-
gen als we vinden dat iemand zich als een varken gedraagt? Ze kennen niet de technologieën die ons verbinden, dus hoe communiceren ze en wat zeggen ze dan? En wat is het dat ze ertoe aanzet om een hele dag te lopen wroeten om één eikel bo-
ven de grond te krijgen? Het is me allemaal een raadsel, maar een raadsel dat ik uit nieuwsgierigheid en enthousiasme wil uitpluizen om ze beter te kunnen begrijpen.

Met de hulp van mensen die varkens veel dieper in de ogen hebben gekeken dan mij ooit is gelukt, wil ik meer leren dan ik heb gedaan van alle fouten die ik als onwillige varkenshouder heb gemaakt. Niet alleen over varkens en hun karakters – en daarvan zullen we er heel wat zien – maar ook over wat het betekent om een band op te bouwen met deze dieren en in te zien dat ze levens leiden die net zo complex, uitdagend en de moeite waard kunnen zijn als die van ons.